

บทบาทผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่ายุคใหม่ในอารยธรรมลุ่มน้ำโขง

THE STORY OF THE ROLES OF LAO AND BURMESE WOMEN IN THE MODERN ERA

IN THE MEKONG RIVER CIVILIZATION

เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง^{1*} ทุน อี ซอว² ธนชาติ เกิดเกรียงไกร³Chalernsuk Bootphuang^{1*}, Tun Ei Zaw² Thanachart Kerdkriangkrai³¹อาจารย์, สาขาภาษาและวัฒนธรรมลาว หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเทศไทย

²อาจารย์, วิชาโทภาษาและวัฒนธรรมพม่า

หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเทศไทย

¹ Lecturer, Lao Language and Culture Department ASEAN Language and Culture Course

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand

²⁻³ Lecturer, Minor in Burmese Language and Culture ASEAN Language and Culture Course

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand

*Corresponding author, e-mail: Chalernsuk.b@msu.ac.th

Received : August 30, 2024

Revised : December 31, 2025

Accepted : December 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่ายุคใหม่ในอารยธรรมลุ่มน้ำโขง โดยศึกษาผ่านแนวคิดสตรีนิยมแนววัฒนธรรมศึกษา(Feminist Cultural Studies)ในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งใช้ข้อมูลที่ปรากฏและเผยแพร่ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ คือ บทความ วารสาร งานวิจัยและสื่อออนไลน์บนเว็บไซต์ข่าวของประเทศไทยและประเทศพม่า โดยเลือกเก็บข้อมูลระดับปฐมภูมิที่เผยแพร่ในระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2560 – 30 ธันวาคม พ.ศ.2566 แล้วนำมาวิเคราะห์และนำเสนอด้วยรูปแบบพรรณนาเชิงอธิบาย

ผลการศึกษามหาบทบาทผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่ายุคใหม่ในอารยธรรมลุ่มน้ำโขง พบได้ 3 บทบาท ดังนี้ 1) บทบาทของผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่าในอดีตในบริบทอารยธรรมลุ่มน้ำโขง 2) บทบาทที่ทับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปของบทบาทผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่า และ 3) บทบาทของผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่ายุคใหม่ในอารยธรรมลุ่มน้ำโขง

คำสำคัญ : บทบาท ผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่า ผู้หญิงยุคใหม่ อารยธรรมลุ่มน้ำโขง

Abstract

This article aims to study the roles of modern Lao and Burmese women in the Mekong River Basin civilization. It was studied through the concept of Feminist Cultural Studies in data analysis. It uses information that appears and is published in printed media, namely articles, journals, research and online media on news websites in Laos and Burma. By choosing to collect primary data published between 1 December 2017 - 30 December 2023, then analyze and present it in a descriptive format.

The results of the study of the roles of Lao women and Burmese women in the modern era in the Mekong River Basin civilization can be found in 3 roles as follows: 1) Study the roles of Lao women and Burmese women in the past. 2) Study the complex and changing perspectives of the roles of Lao women and Burmese women. and 3) study the role of modern Lao and Burmese women.

Keywords: Roles, Lao women and Burmese women, modern woman, Mekong River Basin Civilization

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยมีปัจจัยหลากหลายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงนี้คือ เทคโนโลยี ซึ่งเข้ามามีบทบาทในทุกแง่มุมของชีวิตประจำวันของคน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง การทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ จะช่วยให้เราสามารถปรับตัวและใช้ประโยชน์จากโอกาสใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเปลี่ยนแปลงของบทบาทและหน้าที่รวมถึงความรับผิดชอบส่งผลกระทบต่อถึงภาพรวมของประเทศ ในปัจจุบัน ผู้หญิงทั้งสองประเทศนี้ไม่ได้มีหน้าที่แม่บ้านเพียงเท่านั้นแต่กาลเวลาที่เปลี่ยนไปทำให้หน้าที่เปลี่ยนแปลง ผู้หญิงสามารถเป็นได้มากกว่านั้น หากเปรียบเทียบบทบาทของผู้หญิงลาวและพม่ายุคใหม่กับอดีต จะเห็นได้ชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา สังคมที่เคยมีบทบาทของผู้หญิงจำกัดอยู่ภายในครอบครัวและชุมชน เริ่มเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนของสังคมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การทำงาน หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้าถึงการศึกษาที่เพิ่มขึ้นทำให้ผู้หญิงมีโอกาสพัฒนาตนเองและมีทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ การเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความต้องการแรงงานในภาคส่วนต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ มีส่วนสำคัญในการสร้างความตระหนักและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย และนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศรวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเชื่อมต่อกับคนอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้เกิดเครือข่ายของผู้หญิงที่ทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมสิทธิของตนเอง

บทบาทของผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่าในสังคมลุ่มน้ำโขงกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนในยุคปัจจุบัน ขณะที่ชนบทเริ่มมีประเพณีอันยาวนานยังคงมีอิทธิพลอยู่ แต่กระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาทางสังคมก็ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในบทบาทและสถานะของผู้หญิงในทั้งสองประเทศ ทั้งโอกาสใหม่ ๆ ที่เปิดกว้างและความท้าทายที่ต้องเผชิญ ทำให้เรื่องราวของผู้หญิงลาวและพม่ายุคใหม่เป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง ตลอดประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำโขง บทบาทของผู้หญิงถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมและสังคมที่หลากหลาย แต่ในยุคปัจจุบัน บทบาทของผู้หญิงลาวและพม่ากำลังถูกเขียนขึ้นใหม่ด้วยพลังและความมุ่งมั่นของผู้หญิงรุ่นใหม่ การเปรียบเทียบบทบาทของผู้หญิงลาวและพม่ายุคใหม่เผยให้เห็นทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างที่น่าสนใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมที่หลากหลาย การศึกษาบทบาทของผู้หญิงลาวและพม่ายุคใหม่ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ จะช่วยให้เราเข้าใจถึงความท้าทายและโอกาสที่ผู้หญิงในภูมิภาคนี้กำลังเผชิญ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาบทบาทผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่าในยุคใหม่ในอารยธรรมลุ่มน้ำโขง โดยศึกษาผ่านแนวคิดสตรีนิยม แนววัฒนธรรมศึกษาในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

บทบาทของผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่าในอดีตในบริบทอารยธรรมลุ่มน้ำโขง

ผู้หญิงลาวในอดีต จะมีบทบาทโดดเด่นในการตั้งครุฑ คลอดบุตรและการให้กำเนิดบทบาทของผู้หญิงที่มีต่อครอบครัว ผู้หญิงทั้งต้องรับผิดชอบทำงานในครอบครัวมากกว่าผู้ชาย ในอดีตผู้หญิงทำงานที่ต้องตักน้ำ ต้มน้ำ เลี้ยงดูเด็ก หาไม้หาฟืน ผู้หญิงยังต้องออกไปทำไร่ทำนา ดูแลสัตว์ที่เลี้ยงด้วย เนื่องจากว่า ผู้ชายหรือสามีทุกครัวเรือน จะต้องถูกแควรถลากเปลี่ยนกันไปทำงานให้หลวง ในปีหนึ่ง ๆ ก็กินเวลาหลายเดือน ไม่มีเวลามาดูแลงานของบ้าน บางที่ผู้ชายต้องออกไปรบ ป้องกันชายแดน หรือไปปราบปรามกบฏต่าง ๆ กว่าจะได้กลับมาที่กินเวลานานมาก บางครั้งเป็นปี ๆ ในเวลาที่สามีไปทำงานหรือเข้าเวรนั้น ภรรยาที่รับภาระของครอบครัวทุกอย่างและยังต้องส่งอาหารให้สามี ดังนั้นในสมัยนั้นบทบาทของผู้หญิงบทบาทในครัวเรือนและเน้นคุณค่าไปที่ความขยัน อดทน และเข้มแข็งต้องมีความจงรักภักดีต่อสามี จะเห็นได้ว่า ในช่วงที่ผ่านมา สังคมลาวค่อนข้างจะมีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน ว่าความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับการรับใช้ครอบครัวจะหนักไปที่ผู้หญิง เช่น การทำอาหาร ตักน้ำ หาฟืน ฆ่าฟืน ทำความสะอาดครัวเรือน เลี้ยงลูก แล้วในตำนานแต่ละยุคสมัยผู้หญิงไม่ได้บทบาทเพียงแค่เป็นภรรยาเท่านั้น ในฐานะของลูกก็ยังคงเป็นสมบัติของพ่อแม่ที่สามารถขายเพื่อได้เงินได้ จะแต่งงานก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากพ่อแม่ เป็นการกระทำที่สื่อถึงการกตัญญูซึ่งการกระทำดังกล่าวสืบเนื่องต่อมาจนถึงช่วงที่ศาสนาเข้ามาในประเทศลาว ดังคำผญาที่สอนผู้หญิงลาวว่า

เป็นแม่ยังให้ใจอ่อนน้อม

เป็นหญิงให้ใจอ่อนน้อม

ขรุ้งกั้วชะบู่เผ้ง

เทียมดังพฐเผ้ง

เป็นแม่ยังอย่าได้ปากท้าวถ้ำ

เป็นหญิงอย่าได้ปากท้าวถ้ำ

ใช้ถ้อยเอื้อใจตั้ง

ให้ค่อยเอื้อใจตั้ง

ใช้มิใจอ่อนน้อม

ให้มีใจอ่อนน้อม

ใช้ถ้อยยานถ้อย

ให้ถ้อยยานถ้อย

แหม่นว่ามีโสมถ้อย

แหม่นว่ามีโสมถ้อย

คำเจ้าอ่อนหวาน

คำเจ้าอ่อนหวาน

หวานเล้งบ่รู้ท้าว

หวานเล้งบ่รู้ท้าว

คำภักว่าชาย

คำภักว่าชาย

คำบูชาสอนสั่ง

คำบูชาสอนสั่ง

ปะสิญ์ตั้งต่อผัว นั้นเนอ

ประสงคตั้งต่อผัว นั้นเนอ

ใดก็ใช้ถ้อย

ใดก็ให้ถ้อย

อย่าใดอย่าปะหมาก

อย่าใดอย่าปะหมาก

ບຸນສ້າງແຕ່ຫລັງ

บุญสร้างแต่หลัง

ຝູງຍິງງາມຍິງ

ฝูงหญิงงามยิ่ง

ຢ່າໂງ່ແຈ້ງວ່າໂຕ ນັ້ນເນີ

อย่าโง่งนว่าโต นั้นเนอ

ບໍ່ເອົາໃຜເປັນທີ່ເພິ່ງ ແພງເອີຍ

บ่เอาไผเป็นที่เพ็ง แพงเออย

(ข่าวดอนโถม, 2550)

จากคำผญาสอนหญิงข้างต้น จะสังเกตได้ว่าการเป็นผู้หญิงลาวแบบดั้งเดิมจะต้องยึดหลักผู้หญิงที่ดีโดยมีการอ่อนน้อม อ่อนหวานและอย่าได้กล่าวถึงสามีหรือเถียงสามีของตนเป็นเด็ดขาด เนื่องจากโบราณได้กล่าวไว้และมีการเชื่อมโยงใส่เรื่องบาปบุญเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เมื่อวิเคราะห์ให้ลึกตามหลักสตรีนิยมในด้านวัฒนธรรมก็ถือว่าต้องปฏิบัติตาม แต่ถ้ามองอีกมุมก็จะพบเห็นการใช้หลักปิตาธิปไตย(patriarchy) ที่เป็นมีหลักแนวคิดเป็นระบบสังคมแบบหนึ่งที่ตั้งเพศชายเป็นผู้กุมอำนาจหลักและครอบงำบทบาทในด้านผู้นำ มีเอกสิทธิ์ทางสังคม และการควบคุมทรัพย์สิน ผู้ชายจะต้องเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง หรือกล่าวคือ ผู้ชายจะต้องเป็นใหญ่ทั้งในด้านของความคิด การปฏิบัติตน ส่วนผู้หญิงต้องเป็นผู้ตามเสมอ

ผู้หญิงพม่าในอดีตจะเป็นแกนหลักของครอบครัว มีหน้าที่ดูแลบ้านและการเลี้ยงดูบุตร นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการทรัพย์สินในครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความไว้วางใจและความสำคัญของผู้หญิงในครอบครัว ในทางด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในการทำเกษตรกรรม การค้าขายในตลาด และการทำหัตถกรรม ซึ่งทำให้พวกเธอมีความสำคัญในการสร้างรายได้และความมั่นคงของครอบครัว ผู้หญิงพม่ายังมีบทบาทในการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูบุตรและการจัดการประเพณีในชุมชน นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการสอนศีลธรรมและคุณธรรมให้กับคนรุ่นหลัง ถึงจะมีบทบาทที่มากมายแต่ก็ยังมิใช่อำนาจอย่างสมบูรณ์และความเชื่อแม้ว่าจะมีผู้หญิงบางคนที่สามารถก้าวขึ้นมามีบทบาทสำคัญในทางการเมืองหรือการปกครองได้ แต่โดยทั่วไปแล้วผู้หญิงพม้ามักถูกจำกัดไม่ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองระดับสูงหรือการบริหารบ้านเมือง บทบาทของพวกเธอ มักถูกจำกัดให้อยู่ในครอบครัวหรือชุมชนท้องถิ่นมากกว่า การศึกษาสำหรับผู้หญิงในอดีตมักจะถูกจำกัด พวกเธอไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาระดับสูงได้เท่ากับผู้ชาย ซึ่งส่งผลให้โอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้หญิงนั้นน้อยลง ส่งผลให้มีบทบาทในสังคมที่จำกัดตามไปด้วย ดังคำสาขาศอนหญิงและการเลือกคู่ครองที่ถูกกล่าวถึงในสังคมของพม่า ดังนี้

“သမီးကညာအခါမလင့်စေနှင့်”

/ตะ มี กะ หย่า อะ ข่า มะ ลิ่น เซ ฮนีน/

หมายถึง เมื่อถึงวัยที่แต่งงาน ผู้หญิงไม่ควรเพิกเฉย

“မိန်းမတို့ကလေး ရွှေပေးလို့မရ”

/เม่ง มะ โต๋ เอ่ง ดเหร์ ชเว เป โล๋ มะ ยะ/

หมายถึง ผู้หญิงที่มีความเป็นกลุสตรีย่อมมีค่ามากกว่าทรัพย์สินสมบัติ

“ကုန်ရုံးလျှင်တစ်ခေါက်၊လင်ကုန်ရုံးလျှင်တစ်သက်လုံးမောက်”

/โก่ง โซง ฮลิน ตะ เข้า ลิน โก่ง โซง ฮลิน ตะ ตัด โลง เม่า/

หมายถึง การค้าขายหากขาดทุนเพียงครั้งเดียวยังสามารถหาทำกำไรกลับมาได้ แต่การเลือกคู่ครองหากเลือกผิดจะต้องทนทุกข์ไปทั้งชีวิต โดยเปรียบเทียบการค้าขายกับการเลือกคู่ครองว่า การค้าขายหากขาดทุนเพียงครั้งเดียวยังสามารถหาทำกำไรกลับมาได้ แต่การเลือกคู่ครองหากเลือกผิดจะต้องทนทุกข์ไปตลอดชีวิต ดังนั้นจึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจเลือกคู่ครอง

สังคมพม่าดั้งเดิมมีค่านิยมและประเพณีที่มองว่าผู้หญิงควรอยู่ในบ้านและมีบทบาทในครอบครัวเป็นหลักการทำงานนอกบ้านหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะมักถูกมองว่าไม่เหมาะสมสำหรับผู้หญิง ส่งผลให้ผู้หญิงหลายคนไม่ได้รับโอกาสในการทำงานหรือแสดงศักยภาพในที่สาธารณะ ศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมของพม่า เช่น พุทธศาสนาและความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในศาสนา ทำให้ผู้หญิงไม่ได้รับการสนับสนุนให้เข้าถึงตำแหน่งหรือบทบาททางศาสนาที่มีอำนาจ เช่น การบวชเป็นพระสงฆ์ อีกทั้งในบางช่วงเวลาของประวัติศาสตร์พม่า กฎหมายและนโยบายของรัฐได้จำกัดสิทธิและโอกาสของผู้หญิงในหลายด้าน เช่น การถือครองทรัพย์สิน การรับมรดก และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงพม่าในอดีตมีบทบาทที่จำกัดในหลายด้าน แม้ว่าจะมีความสามารถและศักยภาพในตัวเอง แต่ก็ถูกควบคุมโดยกรอบทางสังคม วัฒนธรรม และกฎหมายของยุคนั้น

บทบาทที่ทับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปของบทบาทผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่า

บทบาทที่ทับซ้อน (Role conflict) หมายถึง สถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งต้องรับผิดชอบบทบาทหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน และบทบาทเหล่านั้นมีความขัดแย้งกันในเรื่องของความคาดหวัง หน้าที่ หรือทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วง

คำว่าผู้หญิงมักถูกกำหนดให้เป็นบทบาทที่ทับซ้อน คือการเป็นแม่และเมียเป็นหลัก โดยมีหน้าที่ดูแลครอบครัวทำงานบ้าน และเชื่อฟังสามี อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน บทบาทของผู้หญิงมีความหลากหลายมากขึ้น และแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของแม่และเมียก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก แต่ในปัจจุบันหน้าที่ของแม่และเมียในปัจจุบันไม่ใช่เรื่องที่ตายตัวอีกต่อไป แต่เป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับทางเลือกของแต่ละบุคคลและบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ผู้หญิงมีสิทธิที่จะเลือกเส้นทางชีวิตของตนเอง และไม่จำเป็นต้องถูกจำกัดอยู่เพียงแค่มุมมองของแม่และเมีย

ผู้หญิงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 28% ถูกกระทำรุนแรงจากคู่ครองของตน นอกจากนี้ ผู้หญิงจำนวนมากยังไม่กล้ารายงานเรื่องความรุนแรงนี้แก่เจ้าหน้าที่ เพราะความกลัว กระทั่งเจอกับความเฉยชาของเจ้าหน้าที่ ภาคส่วนต่างๆ จึงได้มารวมมือกันเพื่อช่วยกันจัดการปัญหานี้ เพื่อที่จะนำไปสู่การยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง การสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศภาวะ (กานต์ธีรา ฐิริวิกรัย, 2562)

ในหลายประเทศ ผู้หญิงเป็นกลุ่มแรกๆ ที่เผชิญกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากบทบาททางสังคมยังคงจำกัดอยู่ที่การทำงานในภาคเกษตรกรรม เมื่อเกิดวิกฤตและภัยทางธรรมชาติต่างๆ ผู้หญิงจะเป็นกลุ่มที่เผชิญกับผลกระทบโดยตรง ในประเทศที่ขาดการเข้าถึงทรัพยากร ผู้หญิงยังคงทำหน้าที่ในการเก็บฟืน ตักน้ำ เลี้ยงดูลูก และหุงหาอาหารให้กับครอบครัวเท่านั้น และในประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจสูง ผู้หญิงยังไร้โอกาสในการเข้าถึงการศึกษา และการครอบครองทรัพย์สินต่างๆ ซึ่งปัจจัยทั้งหลายนี้ยังทำให้ผู้หญิงไร้สิทธิไร้เสียงในการตัดสินใจในเรื่องการสร้างนโยบายต่างๆ รวมถึงนโยบายในการจัดการกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แม้ว่าในความเป็นจริง ผู้หญิงควรจะมีสิทธิในการออกเสียงในเรื่องนี้เพราะเป็นผู้ที่เสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุด (Tahn Tahntawan, 2565)

เมื่อการถูกเลือกปฏิบัติจากแต่ละเหตุในวาระเดียวกันทำงานประสานกัน ส่งผลลัพท์ที่เป็นการเฉพาะซึ่งไม่เหมือนกับการเลือกปฏิบัติโดยเหตุใดเหตุหนึ่ง: การเลือกปฏิบัติที่เกิดจากหลายเหตุแบบสภาวะทับซ้อน (intersectional discrimination) เช่น เครื่องครัดในศาสนาและต้องการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือเป็นผู้นำทางศาสนาก็อาจถูกกีดกันจากชุมชนทางศาสนาที่ไม่ยอมรับความเป็นหญิง การถูกเลือกปฏิบัติเช่นนี้มาจากการที่บุคคลนั้นเป็นผู้หญิง และเป็นผู้ที่เคร่งครัดทางศาสนา หากขาดเหตุใดเหตุหนึ่งก็จะไม่ถูกกีดกันในลักษณะนี้ เป็นต้น

การทับซ้อนของสถานภาพที่ผู้หญิงต้องเผชิญไม่ได้เกิดจากการเกิดมาเป็นผู้หญิงหรือเป็นเพราะคนคนนั้นเลือกเอง แต่เป็นเพราะเหตุผลทางโครงสร้างและค่านิยมที่ติดพันทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแบ่งแยกหรือกดขี่ผู้หญิงมาตลอดระยะเวลายาวนานจนรื้อหาต้นตอในแก้ปัญหาได้ยาก อาจจะเรียกสิ่งนี้รวมกันว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความรุนแรงนี้เป็นสิ่งที่ยากจะปรับเปลี่ยนได้ในทันที การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจะเกิดขึ้นได้เมื่อคนส่วนมากตระหนักว่าปัญหานี้เป็นสิ่งที่ทำให้ประเทศไม่สามารถก้าวหน้าได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางวิกฤตการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และวิกฤตอื่นๆ ที่เกิดขึ้น

การพูดถึงบทบาทของผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่า นั้น เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาในบริบททางสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการเมืองที่หลากหลายและซับซ้อนของแต่ละประเทศ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้หญิงวัฒนธรรมและประเพณี เช่น ความเชื่อและค่านิยมทางวัฒนธรรมมีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวและสังคม เช่น บทบาทของผู้หญิงในฐานะแม่บ้าน แม่ครัว หรือผู้ดูแลครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ เช่น การเข้าสู่ตลาดแรงงาน การเข้าถึงการศึกษา ทำให้บทบาทของผู้หญิงมีความหลากหลายมากขึ้น ด้านการเมือง เช่น นโยบายของรัฐบาลและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงในสังคม ด้านการศึกษา คือ การเข้าถึงการศึกษาทำให้ผู้หญิงมีความรู้และทักษะมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการทำงานและการมีส่วนร่วมในสังคมรวมถึงด้านสื่อและเทคโนโลยี ซึ่งสื่อและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงให้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

บทบาทของผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่ายุคใหม่ในอารยธรรมลุ่มน้ำโขง

บทบาทของผู้หญิงลาวในยุคปัจจุบันได้ขยายตัวอย่างก้าวกระโดดเมื่อเทียบกับอดีต สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในประเทศลาวที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในทุกมิติของสังคมมากขึ้น ซึ่งสามารถสังเกตได้จากกรณีบทบาทในหลากหลายด้าน ดังนี้

ด้านการเมืองและการปกครองผู้หญิงลาวในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง พวกเธอไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในระดับท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังสามารถก้าวเข้าสู่ตำแหน่งที่มีอำนาจในระดับชาติ เช่น การเป็นสมาชิกสภาและการดำรงตำแหน่งบริหารต่าง ๆ ในรัฐบาล การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในระบบการเมืองไม่เพียงแต่ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศเท่านั้น แต่ยังเพิ่มมุมมองและการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายขึ้นในสังคม

ด้านเศรษฐกิจผู้หญิงลาวเป็นกลไกสำคัญในเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในภาคเกษตรกรรมที่ยังคงเป็นฐานหลักของเศรษฐกิจลาว หรือในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโต ผู้หญิงมีบทบาททั้งในฐานะผู้ประกอบการรายย่อยและแรงงานที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มที่ผู้หญิงจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นเจ้าของธุรกิจและผู้บริหารในองค์กรต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลให้พวกเธอสามารถสร้างรายได้และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

ด้านการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพ การศึกษาของผู้หญิงลาวในยุคปัจจุบันได้รับการส่งเสริมมากขึ้น ทำให้พวกเขาสามารถเข้าถึงการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ ความก้าวหน้าในการศึกษาทำให้ผู้หญิงลาวมีโอกาสดำรงตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบสูงขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้หญิงลาวยังคงเป็นผู้อนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงลาวยังมีบทบาทใหม่ ๆ ในการเป็นผู้นำทางสังคม การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ และการสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิของผู้หญิงในสังคม โดยผ่านการมีส่วนร่วมในองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและนโยบายให้เอื้อต่อความเท่าเทียมในสังคมมากขึ้น

ด้านองค์กรพัฒนาเอกชนและการเคลื่อนไหวทางสังคม ผู้หญิงลาวมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวทางสังคมและการทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน สิทธิของผู้หญิง และการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ทำให้เสียงของผู้หญิงได้รับการยอมรับมากขึ้นในสังคม และยังเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้หญิงลาวในยุคปัจจุบันจึงเป็นภาพสะท้อนของความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในสังคมลาว พวกเธอไม่เพียงแต่เป็นผู้นำในครอบครัวและ

ชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งช่วยสร้างความเจริญก้าวหน้าและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสำหรับทุกคนในสังคม

บทบาทของผู้หญิงพม่าในยุคปัจจุบันเป็นภาพสะท้อนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ แม้ว่าผู้หญิงพม่าจะเคยถูกจำกัดในหลายด้านในอดีต แต่ปัจจุบันพวกเขากำลังมีบทบาทที่สำคัญและหลากหลายมากขึ้นในหลายมิติของสังคม ดังนี้

ด้านการเมืองและการปกครอง ผู้หญิงพม่ามีบทบาทที่เพิ่มขึ้นในเวทีการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการผลักดันให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้แทนของประชาชนและผู้นำทางการเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่ยังคงมีอยู่คือความไม่เท่าเทียมทางเพศและอุปสรรคทางวัฒนธรรมที่ยังคงจำกัดบทบาทของผู้หญิงในบางพื้นที่

ด้านเศรษฐกิจ ผู้หญิงพม่ามีบทบาทสำคัญในภาคเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งยังคงเป็นเสาหลักของเศรษฐกิจในชนบท นอกจากนี้ ผู้หญิงยังมีบทบาทในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการในเขตเมือง ทำให้พวกเขาส่งเสริมรายได้และสนับสนุนครอบครัวได้มากขึ้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีผู้หญิงพม่าที่ก้าวขึ้นมาเป็นผู้ประกอบการและเจ้าของธุรกิจขนาดเล็กมากขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถและความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในสังคม

ด้านการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพในปัจจุบัน ผู้หญิงพม่ามีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยมีการเข้าถึงการศึกษามากขึ้นทั้งในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา การที่ผู้หญิงได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องนี้ส่งผลให้พวกเขามีความรู้และทักษะที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาในบางพื้นที่ยังคงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไข ด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้หญิงพม่าเป็นผู้ที่ยังคงรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและประเพณีที่มีมาแต่ดั้งเดิม ในขณะเดียวกันพวกเขาก็เป็นแรงผลักดันในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการมีส่วนร่วมในองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และกลุ่มสตรีต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมสิทธิสตรี การศึกษา และการพัฒนาชุมชน ความพยายามของพวกเขในการสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นเหล่านี้ได้ช่วยให้สังคมพม่าเปิดรับแนวคิดเรื่องความเสมอภาคมากขึ้น

ด้านการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชน ผู้หญิงพม่ามีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชน พวกเขามีส่วนร่วมในการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐาน การปกป้องสิทธิมนุษยชน และการสร้างความยุติธรรมในสังคม โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ประเทศเผชิญกับความท้าทายทางการเมืองและสังคม ผู้หญิงได้กลายเป็นเสียงสำคัญที่เรียกร้องความเป็นธรรมและการเปลี่ยนแปลงในสังคม การทำงานของผู้หญิงในด้านนี้ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความหวังให้กับประชากรหญิงในพม่า

การเปลี่ยนแปลงบทบาทที่ทับซ้อนของผู้หญิงในฐานะ "เมีย" และ "แม่" สะท้อนถึงการมองบทบาทของผู้หญิงในสังคม การทำงานเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการดูแลครอบครัว และการส่งเสริมความเท่าเทียมในความสัมพันธ์ส่วนตัวและครอบครัว ความท้าทายยังคงมีอยู่ แต่การสนับสนุนและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องสามารถช่วยให้เกิดความเท่าเทียมและการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสำหรับผู้หญิงในบทบาทเหล่านี้

บทสรุป

ผู้หญิงในกลุ่มน้ำโขงมีบทบาทสำคัญในชีวิตของชุมชน และวัฒนธรรมของพวกเขามีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งในด้านการงาน การดูแลครอบครัว และการรักษาประเพณีท้องถิ่น ในหลายพื้นที่ของกลุ่มน้ำโขง เช่น ลาวและพม่า ผู้หญิงมักจะมีบทบาทสำคัญในการเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าวและการทำสวน พวกเขายังมีบทบาทสำคัญในการจัดการบ้านเรือนและดูแลสมาชิกในครอบครัว

ในด้านวัฒนธรรมและประเพณี ผู้หญิงในกลุ่มน้ำโขงมักมีบทบาทในการรักษาประเพณีท้องถิ่น เช่น การทำงานฝีมือ การแสดงศิลปะพื้นบ้าน และการเฉลิมฉลองเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลลอยกระทงหรือสงกรานต์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญสำหรับการรวมตัวของครอบครัวและชุมชน

นอกจากนี้ ผู้หญิงในกลุ่มน้ำโขงยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การเข้าถึงการศึกษาและการดูแลสุขภาพ แต่ก็มีพยายามในการส่งเสริมสิทธิสตรีและความเท่าเทียมทางเพศในหลายๆ พื้นที่ ภาพรวมของผู้หญิงในกลุ่มน้ำโขงจึงสะท้อนถึงความหลากหลายและความแข็งแกร่งของพวกเธอในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

อารยธรรมกลุ่มน้ำโขงกับผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่ามีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและหลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคมในแต่ละช่วงเวลาและสถานที่ ต่อไปนี้เป็นการสำรวจบางแง่มุมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและความเป็นผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่า ดังต่อไปนี้

1. บทบาทผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่าในสังคมและเศรษฐกิจ ยุคโบราณ: ผู้หญิงมักมีบทบาทสำคัญในครอบครัวและบางครั้งในกิจการทางเศรษฐกิจ เช่น การเกษตรและการค้าขาย อย่างไรก็ตาม บทบาทของผู้หญิงในสังคมสามารถถูกจำกัดตามกฎเกณฑ์ทางสังคมและกฎหมาย สมัยกลาง: ในยุคกลางของเอเชีย ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในครอบครัวและการจัดการทรัพย์สิน แต่ความสามารถในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและเศรษฐกิจมักถูกจำกัด
2. บทบาทในศาสนาและวัฒนธรรม ศาสนา: หลายศาสนาให้บทบาทที่แตกต่างกันแก่ผู้หญิง บางศาสนาให้ความสำคัญและความสำคัญแก่ผู้หญิงในฐานะมารดาและผู้ดูแลบ้าน ในขณะที่บางศาสนาอาจมีข้อจำกัดในเรื่องบทบาทและสิทธิเสรีภาพ วัฒนธรรม: วัฒนธรรมต่างๆ มีแนวทางและความเชื่อที่แตกต่างกันเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิง บางวัฒนธรรมมีการยกย่องบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้สร้างสรรค์ศิลปะและงานฝีมือ ขณะที่บางวัฒนธรรมอาจมีบทบาทที่จำกัดและคล้ายคลึงกัน
3. การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี: ผู้หญิงเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีและความเท่าเทียมทางเพศ การต่อสู้เพื่อสิทธิในการศึกษา สิทธิในการเลือกตั้ง และสิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ
4. ประเพณีท้องถิ่น: ความสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรมและผู้หญิงยังแตกต่างกันไปตามประเพณีท้องถิ่น เช่น ในสังคมเกษตรกรรม ผู้หญิงมักมีบทบาทสำคัญในการดูแลครอบครัวและการเกษตร ในขณะที่ในสังคมเมือง ผู้หญิงอาจมีบทบาทที่หลากหลายมากขึ้น
5. ความก้าวหน้าและการพัฒนา: ผู้หญิงมีส่วนร่วมอย่างมากในหลายด้าน รวมถึงการศึกษา การเมือง การทำงาน และเทคโนโลยี สังคมและอารยธรรมสมัยใหม่มักส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและความหลากหลาย

สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ก็มักถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่หลายอย่าง ทั้งในฐานะสมาชิกครอบครัว สมาชิกสังคม และแรงงาน อนาคตของผู้หญิงในกลุ่มแม่น้ำโขงมีความหวัง แต่ก็ยังคงมีความท้าทายอยู่มาก การสนับสนุนให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ จะช่วยให้ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

บทบาทของผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่าในอารยธรรมกลุ่มน้ำโขงนั้น มีความหลากหลายและซับซ้อนได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ผู้หญิงไม่ต้องตกอยู่สถานะความเป็นรองของผู้ชายหรือข้างต่ำหลัง และเป็นทางเลือกใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม คือ การอธิบายได้ว่าตามแนวคิดสตรีนิยมที่ได้รับจากประเทศตะวันตกซึ่งปรับโดยกระแสโลกในยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยี และการสื่อสารที่ไร้พรมแดนซึ่งเป็นสื่อสมัยใหม่ ที่เรียกกันว่าสื่อดิจิทัลแห่งยุค เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันทำให้การปรากฏตัวของสตรีในยุคเดิม ๆ เข้าสู่สตรีในยุคหลังสมัยใหม่ พร้อมทั้งการผลักดันตนเองและการเข้าไปสู่ “ที่สาธารณะ” (อรอนงค์ โฆสิตพิพัฒน์, 2562)

บรรณานุกรม

- กานต์ธีรา ภูริวิกรัย. 'Women's Role' in the Justice Process: Women as Victims and Justice Producers. สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2567, จาก <https://www.the101.world/women-as-justice-makers/>
- กรมกิจการสตรีและสังคม.สถิติผู้หญิงในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2567, จาก <https://irinagyurjinyan.wordpress.com/2022/04/12/%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA-19/>
- บ่าวดอนโถม.พญาสอนหญิง.สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.baanmaha.com/community/showthread.php?7055>
- อรอนงค์ โฆษิตพิพัฒน์.(2562).แนวคิดสตรีนิยม : การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น.วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี,(7)1-18.
- Tahn Tahntawan.ความเหลื่อมล้ำที่ทับซ้อนในภาวะโลกรวน. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2567 จาก <https://www.ccclfilmfestival.com/post/sos-gender-inequality-and-climate-change>

